

PODPORA STUDUJÍCÍCH V SOCIEKONOMICKY NÁROČNÉ SITUACI: DATA, ZKUŠENOSTI A SYSTÉMOVÁ ŘEŠENÍ

VALENTINA RINGELOVÁ, VŠCHT

VALENTINA.RINGELOVA@VSCHT.CZ

JINDRA MAREŠOVÁ, NADACE ALBATROS

JINDRA.MARESOVA@ALBATROSMEDIA.CZ

MARTIN SPURNÝ, PAQ RESEARCH

MARTIN.SPURNY@PAORESEARCH.CZ

VYSOKÁ ŠKOLA
CHEMICKO-TECHNOLOGICKÁ
V PRAZE

Nadace
Albatros

paq
research

Psychologická podpora?

Kariérní poradenství?

SSP poradna?

CO SI DNES ODNESETE:

- Přehled o aktuální situaci v ČR - odpověď na otázku, proč je téma třeba řešit
- Inspiraci, jak:
 - Téma socioekonomického znevýhodnění přinést i na vaši univerzitu
 - S tématem pracovat i s omezenými zdroji na různých úrovních podpory
 - Sbírat data o této skupině studujících a jak je využít

PROBLÉM SOCIOEKONOMICKÉHO ZNEVÝHODNĚNÍ

- SOCIOEKONOMICKÉ ZNEVÝHODNĚNÍ -> label sám funguje jako bariéra
- V kontextu univerzit = Situace, kdy nedostatek finančních, materiálních či sociálních zdrojů vytváří pro studující překážky v jejich studiu a běžném životě.
- Dopady na:
 - **Studijní** úrovni (méně času na studium, horší soustředění, pomalejší postup studiem, drop-out)
 - **Psychologické** úrovni (well-being, chronický stres a nejistota, pocit sounáležitosti, internalizovaný stud)
 - **Sociální/interpersonální** úrovni (méně času na studenský život, sociální izolace,)
 - **Kariérní** úrovni (práce nesouvisející s oborem, nedostatek relevantních zkušeností)

SKUTEČNÁ CENA VZDĚLÁNÍ: UNIVERZITY JSOU ZDARMA, ALE...

	Náklady na studentský život
Bydlení (koleje)	~ 5000 Kč
Bydlení (spolubydlení)	~ 8000 Kč
Stravování	~ 2000 Kč – 4000 Kč
Doprava	~ 1000 Kč
Další výdaje	~ 1000 Kč
Celkem	9000 Kč – 14000 Kč

JAKÉ MOŽNOSTI MÁ DNES TENTO STUDUJÍCÍ?

STÁT

Sociální stipendium

UNIVERZITA

Vlastní stipendia / mimořádná pomoc / poradenské služby / další podpora

PORADENSTVÍ

Pomáhá studentovi systém najít, pochopit a využít

EXTERNÍ FORMY POMOCI

Nadace, fondy

Všechny tyto formy pomoci mají ale svá omezení.

SOCIÁLNÍ STIPENDIUM: JAK SOCIOEKONOMICKÉ ZNEVÝHODNĚNÍ DEFINUJÍ ZÁKONODÁRCI?

Aktuálně: Sociální stipendium dostane studující z rodiny s příjmem do 1,5násobku životního minima
(agenda MŠMT)

Problémy: nárazové (cash-flow), žádost jednou ročně, velmi omezené

Aktuálně cca 500 z 300 tis. studujících v ČR

Typ domácnosti	Životní minimum	1,5 x ŽM
Jednotlivec	4 860 Kč	7 290 Kč
Domácnost se dvěma dospělými osobami a jedním nezaopatřeným dítětem 15 - 26 let.	12 000 Kč	18 000 Kč
Domácnost se dvěma dospělými osobami a dvěma nezaopatřenými dětmi 15 - 26 let.	15 490 Kč	23 235 Kč

Pro představu: Mediánová mzda je 44 337 Kč

Sociální stipendium:
1/4 minimální mzdy
5 600 Kč (k září 2026)

TUŠÍTE, KOLIKA
STUDENTŮ SE
TO U VÁS
TÝKÁ?

JE ČÁSTKA
5600 Kč/MĚSÍC
PODLE VÁS
DOST?

SOCIÁLNÍ STIPENDIUM: JAK SOCIOEKONOMICKÉ ZNEVÝHODNĚNÍ DEFINUJÍ ZÁKONODÁRCI?

Od září 2027: Sociální stipendium dostane studující z rodiny s příjmem do 2násobku životního minima (agenda MPSV – součást DSSP)

Jednotky tisíc studujících

Aktuálně:	Životní minimum	1,5 x ŽM	2 x ŽM
Jednotlivec	4 860 Kč	7 290 Kč	9 720 Kč
Domácnost se dvěma dospělými osobami a jedním nezaopatřeným dítětem 15 - 26 let.	12 000 Kč	18 000 Kč	24 000 Kč
Domácnost se dvěma dospělými osobami a dvěma nezaopatřenými dětmi 15 - 26 let.	15 490 Kč	23 235 Kč	30 980 Kč

Pro představu: Mediánová mzda je 44 337 Kč

Sociální stipendium:
¼ minimální mzdy
5 600 Kč (k září 2026)

SOCIOEKONOMICKÉ ZNEVÝHODNĚNÍ: JAKÁ MÁ BÝT ROLE UNIVERZITY A NAŠE?

- Formální nástroje (stipendia), ale hlavně...
 - Se studujícími a jejich příběhy jsme v přímém kontaktu.
 - Vidíme dopady tíživé socioekonomické situace.
 - Promítají se do každodenní praxe a poradenské činnosti.

Změna je možná díky lidem, kteří si problému všimnou a osloví ho.

CHTĚLI BYSTE
MÍT MOŽNOST
TOHLE
OVLIVŇOVAT?

SNAHA O UNIVERZITNÍ SYSTÉMOVÉ ŘEŠENÍ:
VŠCHT PRAHA

VŠCHT: PORADENSKÉ CENTRUM JAKO AMBASADOR

- Všimli jsme si opakujících se témat v poradnách, téma se zároveň otevíralo i celospolečensky
- Průzkum situace u nás:
 - Sociální stipendium do 10 studujících
 - Studující pracují průměrně 7 hodin týdně, studium je vysoce časově náročné
 - Když pracují 10 a více hodin, mají méně kreditů
 - Studující nemají přehled o svých možnostech
- **Cíl: Studenty (i potenciální) zachytit, oslovit a v případě potřeby podpořit (finančně, sociálně, informačně)**

VŠCHT: PROGRAM PODPORY STUDUJÍCÍCH V SOCIOEKONOMICKY TÍŽIVÉ SITUACI

- PKC jako rozcestník a první záchytný bod: <https://pkc.vscht.cz/socialne-ekonomicka-podpora>
- Všichni: Sociální a informační podpora, přehled externích možností podpory
- Studenti s prokazatelnou tíživou situací: Finanční podpora, slevy, zápůjčky pomůcek
- Studenti, kteří situaci nemohou prokázat: Bez pravidelného příspěvku, ale k dispozici slevy, zápůjčky pomůcek
- Pilotní verze na tři roky, první fáze zimní semestr, průběžné vyhodnocování
- Plány do budoucna: téma pro všechny - jak žít v Praze levněji, finanční gramotnost, propojení s kariérním poradenstvím, stážistické příležitosti

		Živobytí	Ubytování	Stravování
Rodinný příjem		2 000Kč	1 500Kč	1 500Kč
1.5 x ŽM	1. kategorie	✓	✓	✓
4 x ŽM	2. kategorie	x	✓	✓

VŠCHT: PROBLÉMY, NA KTERÉ NARÁŽÍME

- Jak přesvědčit vedení univerzity a fakult, že máme situaci řešit?
- Jak systém nastavit?
 - Kategorizace cílové skupiny
 - Výše příspěvku
 - Proces a distribuce podpory, spolupráce s fakultami
- Jak systém vyhodnocovat?
- Jakou máme mít jako PKC roli?
- Jak cílovou skupinu efektivně ale citlivě oslovit? (A jak z tématu sejmout stigma?)
- Jak systém kodifikovat do řádu univerzity?

A hand holding a pen points at a line graph on a screen. The graph shows a fluctuating line with a shaded area underneath, set against a grid background. The image is partially obscured by a dark purple banner at the bottom containing white text.

ZMĚNU POTŘEBUJEME PODPOŘIT DATY:
PAQ RESEARCH

1. Kdo je znevýhodněný student a proč mu pomáhat?

- **Hodnotový rozměr:** V Česku je přístup k vysokoškolskému vzdělání podmíněn rodinným zázemím – šance studentů s vysokoškolsky vzdělaným rodičem dokončit studium jsou 2,6krát vyšší než u dětí středoškoláků
- **Ekonomický rozměr:** Státu se tato investice vrací přes vyšší daně a odvody absolventů s vnitřní mírou návratnosti, odhady ze zahraničních studií (IRR) 6–10 %.

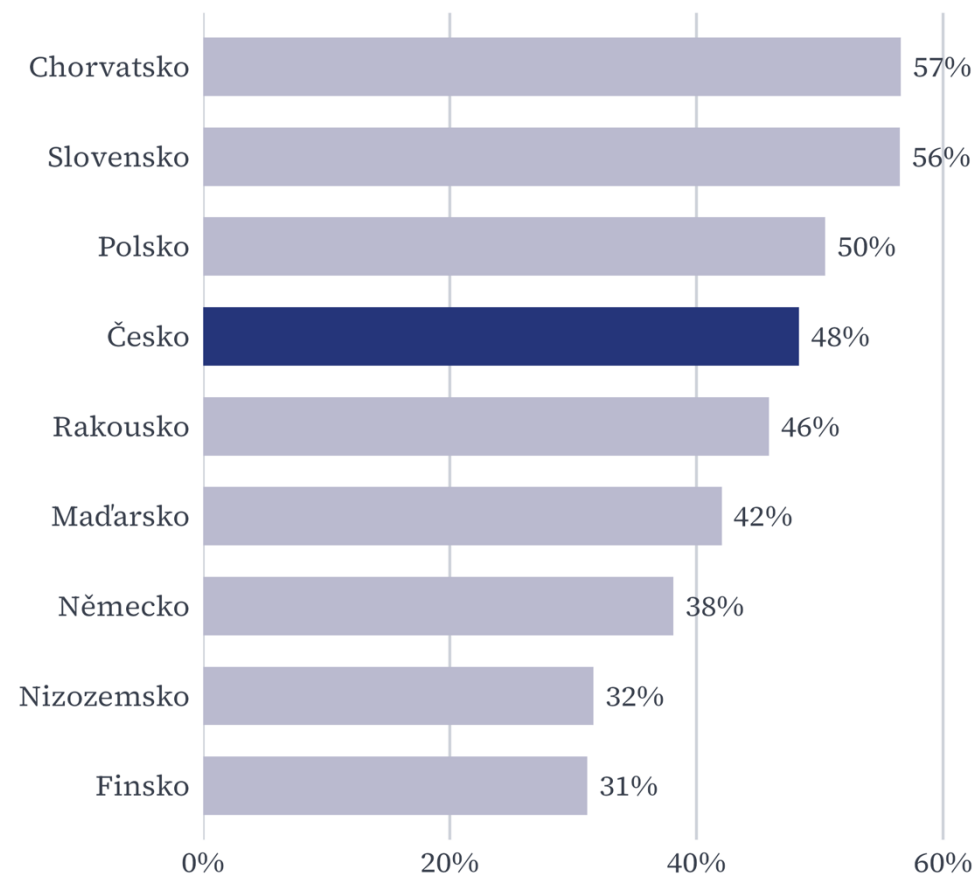
2. Vybrané ukazatele a proč na nich záleží – analýza z dat EUROSTUDENT (vlna 8)

- **student:** typ absolvované SŠ, bydliště v době SŠ (napojení na údaje např. o SVL)
- **rodina:** vzdělání a povolání rodičů (prvogeneční status, SES), příjmová situace domácnosti, další znaky ukazující na znevýhodnění rodičů (invalidita, nezaměstnanost, zadlužení, příjemci soc. dávek)
- **propojení se znaky znevýhodnění** → kde a komu se studium „láme“ a jaké faktory ovlivňují úspěšnost
- **propojení s deklarovanou motivací** zapsat se ke studiu

VYBRANÉ UKAZATELE A PROČ NA NICH ZÁLEŽÍ

1. Přibližně polovina (48 %) studujících pochází z rodin, kde ani jeden rodič nemá vysokoškolské vzdělání.
2. Iluze otevřenosti: Na první pohled se může zdát, že systém je otevřený, když polovina studentů nemá rodiče s VŠ vzděláním.
3. Skutečná selektivita: V generaci rodičů (45–65 let) však lidé bez vysoké školy tvoří přibližně 80 % populace a prvogenerační studenti tvoří na VŠ jen 48 %, znamená to, že jsou v akademickém prostředí stále významně pod reprezentováni.

Kolik studentů nemá rodiče s VŠ vzděláním? Srovnání vybraných zemí, EUROSTUDENT 8

Zdroj: EUROSTUDENT 8, váženo v rámci každé země.
Vybrané země pro srovnání.

1. **20 % (rodiče s VŠ) → 52 % (VŠ studenti)**
VŠ vzdělání tvoří přibližně jen pětinu generace rodičů, ale jejich děti více než polovinu studentů.

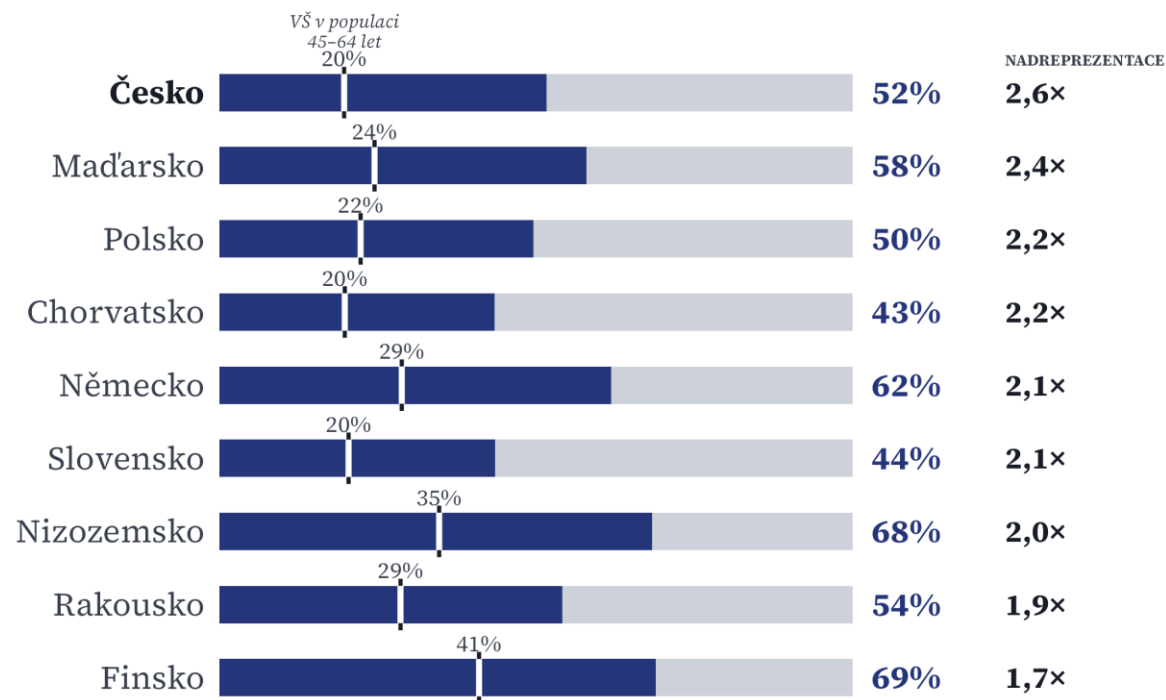
2. Děti vysokoškoláků jsou tedy mezi studenty zastoupeny 2,6× více, než odpovídá jejich zastoupení v generaci rodičů.

3. Z hlediska mezinárodního srovnání s dalšími evropskými zeměmi Česká republika patří mezi země s nejsilnější reprodukcí vzdělanostních nerovností.

Děti vysokoškoláků jsou mezi studenty výrazně nadreprezentované

52% českých studentů má alespoň jednoho rodiče s VŠ vzděláním. V generaci jejich rodičů má VŠ vzdělání jen 20% lidí.

■ student má ≥1 rodiče s VŠ

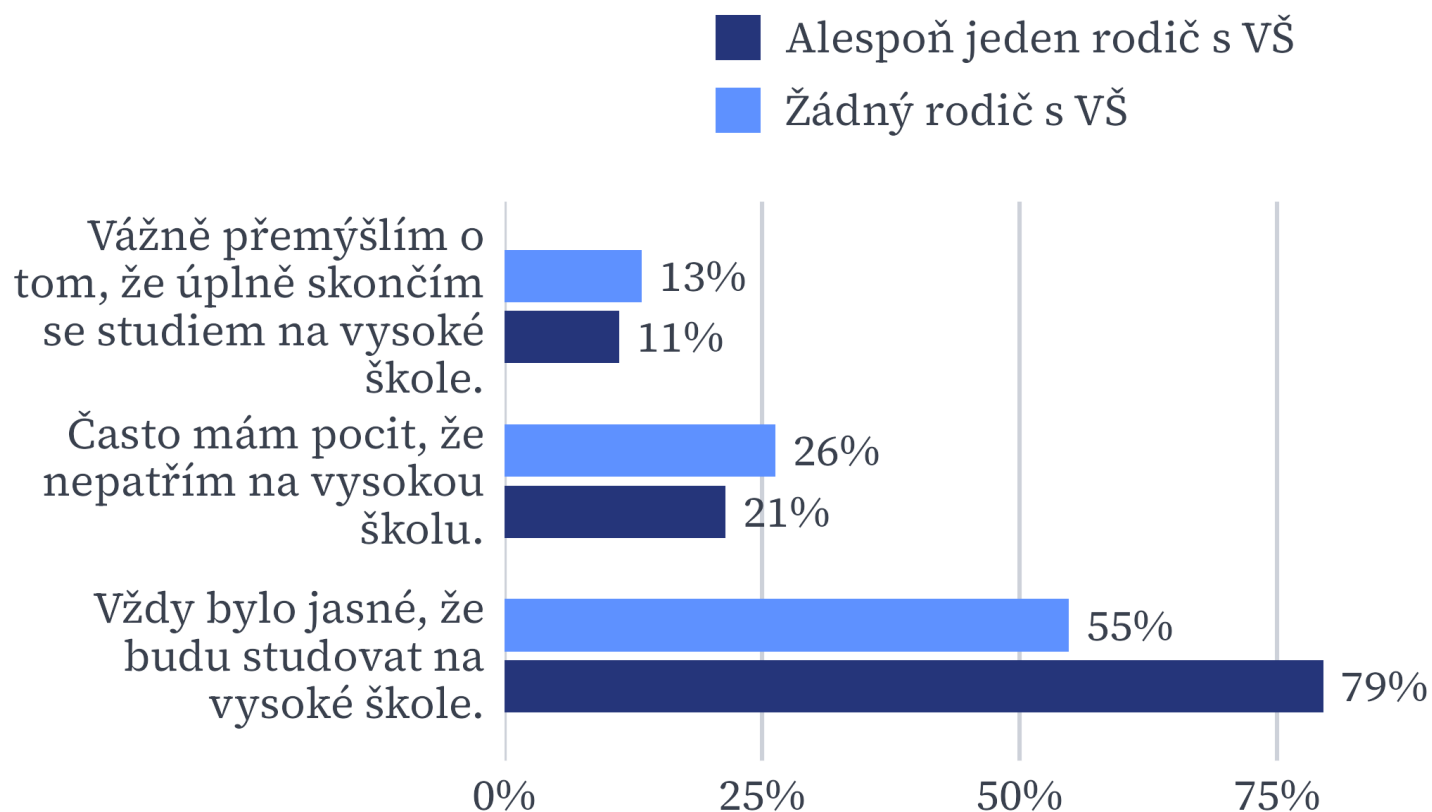

1. Největší rozdíl vzniká ještě před nástupem na VŠ. Že budou studovat vysokou školu, považovalo za samozřejmost 79 % studentů s vysokoškolsky vzdělaným rodičem, ale jen 55 % prvogeneračních. Vzdělanostní aspirace se formují dlouho před přijímacím řízením.

2. Znevýhodnění pokračuje i po zápisu. Pocit, že na vysokou školu nepatří, má 26 % prvogeneračních studentů oproti 21 % dětí vysokoškoláků. Jsou i bariéry, která nejsou finančního charakteru.

Zkušenost se studiem podle vzdělání rodičů

Podíl studentů, kteří s výrokem souhlasí

1. Data ukazují jasnou vazbu mezi zázemím a finanční jistotou studentů.
2. Prvogeneční studenti mají výrazně nižší finanční stabilitu – pouze **29 %** z nich studuje zcela bez finančních starostí (oproti **37 %** u dětí vysokoškoláků).
3. Sledování **nejvyššího dosaženého vzdělání rodičů** nemusí být vnímáno jako stigmatizující. Nicméně je to jeden z celé řady dalších možných ukazatelů (dále na zamyšlení socioekonomické ukazatele ISCO, ISEI, SE)

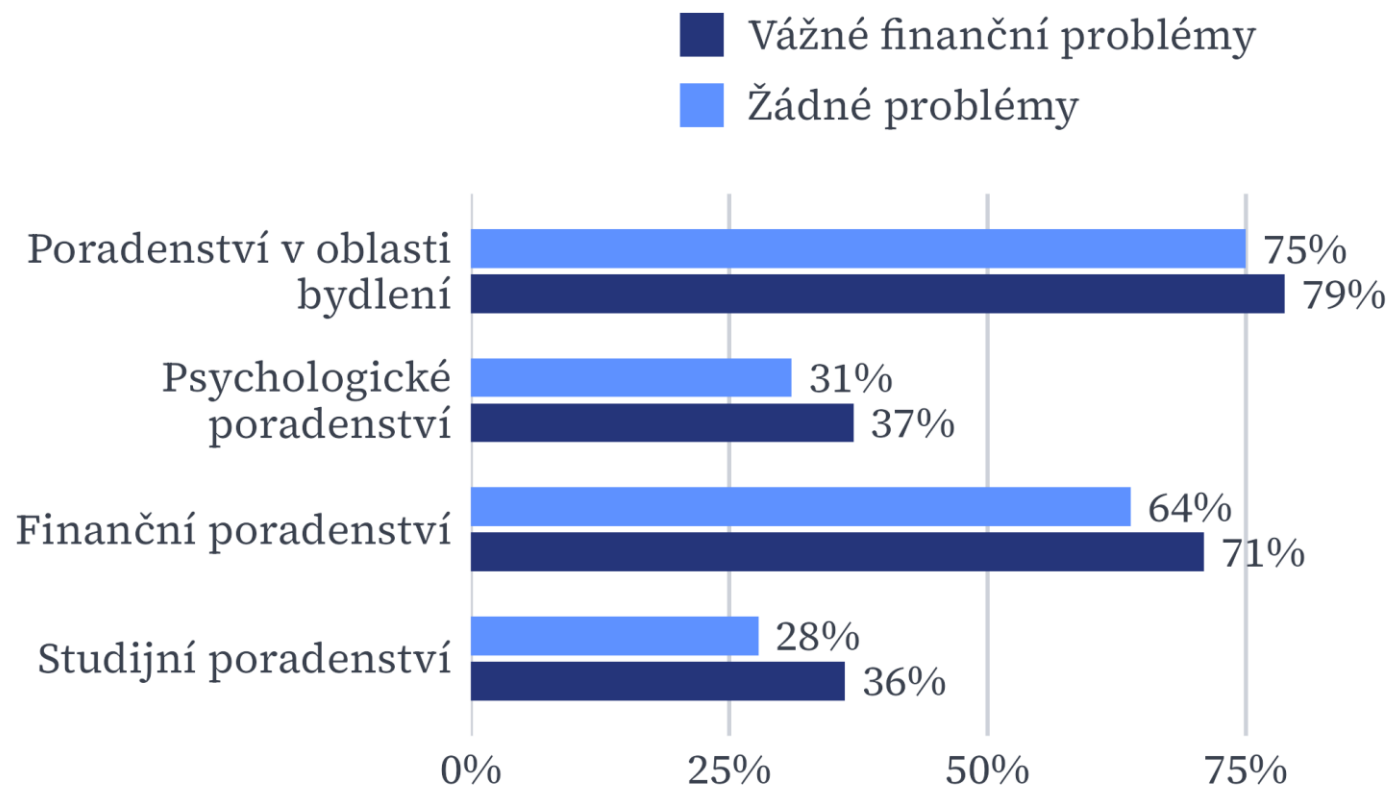
Vzdělání rodičů a finanční situace studentů

	Žádné finanční problémy	Vážné finanční problémy
Rodiče s VŠ	37%	16%
Rodiče bez VŠ	29%	18%

1. Finanční situace studentů souvisí se znalostí poradenských služeb.
2. **Kumulace znevýhodnění:** Ti ohroženější mají paradoxně méně informací. Celých **71 % studentů ve vážné finanční tísní** nikdy neslyšelo o finančním poradenství na své škole. U poradenství v oblasti bydlení jsou to dokonce téměř čtyři pětiny (**79 %**)
3. Významné podíly, těch, kteří o službách neslyšeli, ukazuje na to, že je tu informační bariéra a je tu prostor cíleně zvýšit dosah.

Znalost poradenských služeb podle finanční situace

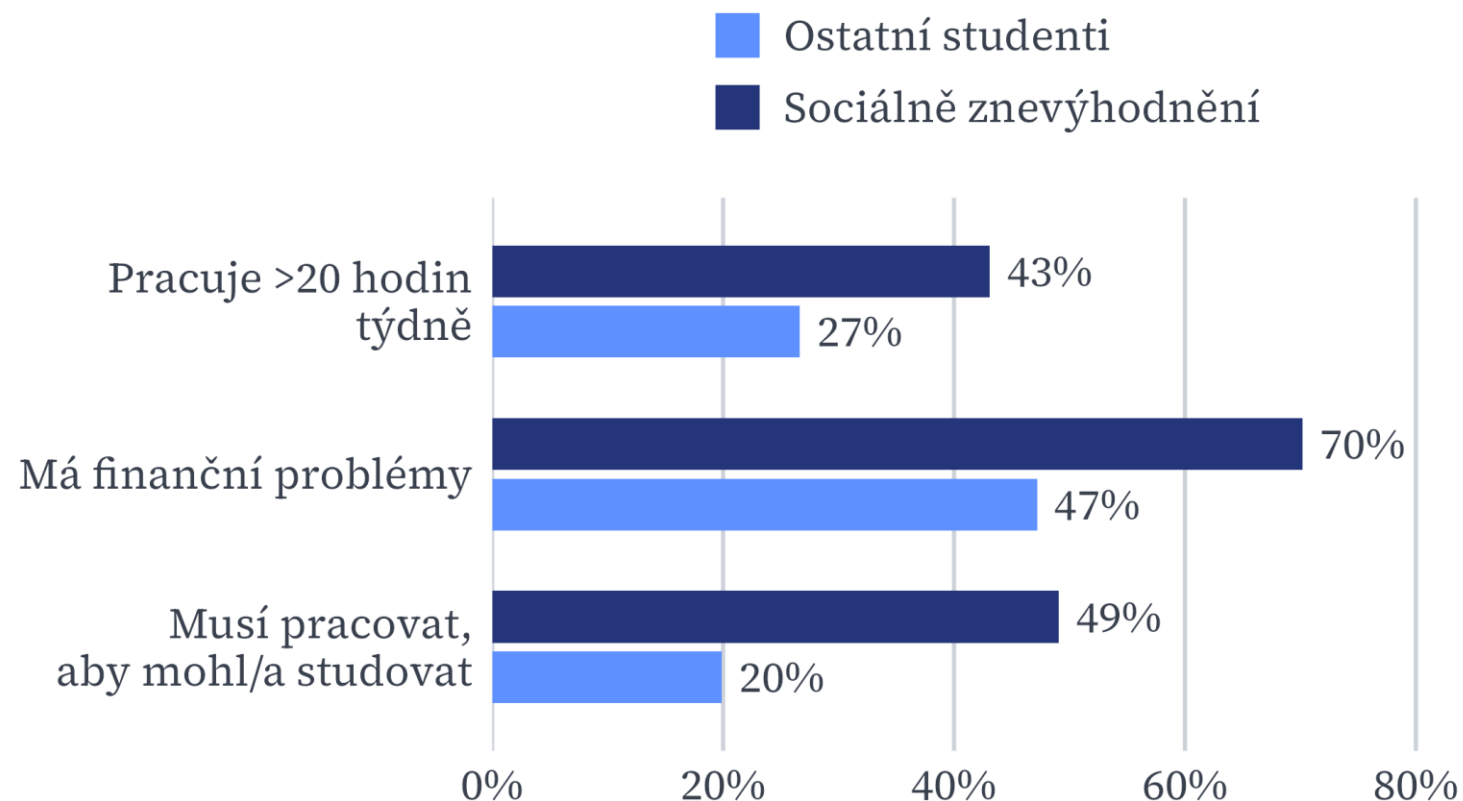
Podíl studentů, kteří o službě nikdy neslyšeli

Zázemí, finance a nutnost pracovat

Sociálně znevýhodnění: žádný rodič s VŠ a rodiče ekonomicky slabí

1. Ze studentů z rodin bez VŠ vzdělání, které jsou špatně ekonomicky zabezpečené pracují musí pracovat přibližně polovina (49 %).
2. Finanční problémy má sedm desetin takových studentů (70 %).
3. A více než dvě pětiny z nich (43 %) pracuje více než na poloviční úvazek.

JAKÁ DATA SBÍRAT K IDENTIFIKACI ZNEVÝHODNĚNÍ

✓ školy obvykle mají · **+** nejčastěji chybí

1. Původ a zázemí rodiny

✓ vzdělání matky a otce zvlášť

X povolání rodičů (ISCO) → ISEI / SES

✓ typ SŠ · X RED-IZO školy

X bydliště v době SŠ (obec / ORP) → napojení na Mapu vzdělávacího neúspěchu

X znevýhodnění rodiny: invalidita, nezaměstnanost, exekuce, samoživitelství

2. Ekonomická situace studenta

✓ podpora od rodičů, bydlení během semestru

✓ příjmy, výdaje, práce „chci vs. musím“, počet hodin

✓ zázemí: prostor ke studiu, PC, internet

X příjem domácnosti, např. v pásmech vůči ŽM

3. Podpora a její dosah

X žádal/nežádal o stipendium — nejen příjemci

X důvod nepodání žádosti

X znalost a využití poradenských služeb, bariéry

✓ preferované formy podpory

4. Trajektorie a administrativa (SIS)

✓ stav po semestrech, kredity, kritické předměty

X anonymizované ID propojující šetření se SIS

X data z přihlášek a zápisů vč. přijatých nezapsaných

JAK JSTE NA
TOM SE SBĚREM
TĚCHTO DAT
NA VAŠÍ
UNIVERZITĚ?

DATA NÁM POSKYTNOU ARGUMENTY PRO IMPLEMENTACI ŘEŠENÍ,
KTERÁ FUNGUJÍ:
NADACE ALBATROS

NADACE ALBATROS: KDO JSME, CO DĚLÁME A PROČ

- 10 let, podpora dětí a mladých lidí se sociálním znevýhodněním (od narození tak daleko, jak to jde)
- 100+ milionů Kč
- 1000+ absolventů SŠ a VŠ, 80% dosáhlo o dva stupně vyššího vzdělání než jejich rodiče
- Podpořeno cca 650 studujících ročně (z toho cca 50 VŠ), aktuálně ve 4 stipendijních programech (Verda, Romea: stipendia pro romské studující od SŠ po VŠ, Člověk v tísni- Retrostipendia- od SOU po VŠ, CS= děti rodičů se základním vzděláním, vlastní stipendijní program pro romské VŠ, od 2026 pro studující VŠ se sociálním znevýhodněním)

Pilíře všech programů:

- ✓ Finance
- ✓ Vztah
- ✓ Komunita
- ✓ Individuální navigace

NADACE ALBATROS: POHLED STUDUJÍCÍCH A ČERSTVÉHO ABSOLVENTSTVA

Norbert Kanaloš

Vystudováno ČVUT v Praze, Fakulta elektrotechnická, program Elektrotechnika, energetika a management
nyní - studium Ph.D. Fyzikální ústav AV ČR; Elektroinženýr v Huawei.

Kateřina Drapáková

Studující na ČVUT v Praze, Fakulta stavební - obor Architektura a stavitelství a obor Učitelství odborných předmětů pro SŠ
nyní 2. ročník NMgr. studia; vyučující na Střední průmyslové škole Dušní v Praze.

NADACE ALBATROS: CO SI Z TOHO MOHOU VZÍT VYSOKÉ ŠKOLY?

AKTIVNÍ A SROZUMITELNÁ
INFORMOVANOST,
DESTIGMATIZACE

DOSTUPNÁ FINANČNÍ A
SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ
POMOC,

KONKRÉTNÍ KONTAKTNÍ
ČLOVĚK A NÁVAZNÉ
PORADENSTVÍ,

MENTORING, KOMUNITA A
PODPORA PŘECHODU DO
PRAXE.

Doporučení- přehled klíčových strategií, jak podpořit studující, kteří to potřebují

Podpora při zavádění podpory studujícím se sociálním znevýhodněním + spolu s PAQ datová podpora pro VŠ + zahrnutí konzultace s našimi studujícími VŠ/ alumnis

Další úsilí o rozšíření okruhu příjemců státních sociálních stipendií a další veřejné podpory (společně s PAQ sběr dat, argumenty a návrhy řešení)

NADACE
ALBATROS: JAK V
TOM MŮŽEME
POMOCI

DISKUZE: HLEDEJME ŘEŠENÍ SPOLEČNĚ

Představili jsme si problém, pojmenovali různé nástroje a zkušenosti z různých prostředí — pojd'me se zamyslet, jak se situací naložit v rámci univerzit.

VAŠE ZKUŠENOSTI, TIPY A INSPIRACE

Vybavte si prosím, kdy jste se naposledy se studujícím v socioekonomicky náročné situaci ve vaší praxi setkali.

Jak se k vám studující dostal a jak jste identifikovali, že se ho týká socioekonomické znevýhodnění?

Byli jste o tématu sami informováni tak, abyste mohli relevantní informace nabídnout studujícím? Jak jste informace distribuovali?

Jaké možnosti situaci řešit jste měli k dispozici? Jakou podporu jste mohli nabídnout?

Do jaké míry byly možnosti podpory funkční a dostatečné? Co fungovalo dobře a co naopak ne?

DATA

Máte povědomí o tom, jak se u vás na univerzitě aktuálně přistupuje ke sběru dat v tématu socioekonomických vlivů na studující?

Jak u vás funguje získávání dat o tématu socioekonomického znevýhodnění?

Jak se získanými daty pracujete?

Jaký typ podpory byste v této oblasti potřebovali?

DNES JSME...

- Představili, proč je podle nás důležité tématu věnovat pozornost, jaké jsou jeho reálné dopady.
- Vás chtěli inspirovat sdílením zkušeností z různých prostředí a přinést do tématu trochu naděje a motivace.
- Ukázali, že podpora nemusí vypadat všude stejně a dá se upravovat podle možností pracoviště - hlavní je být k tématu vnímaví.
- Prezентaci i výstupy z dnešní diskuze nasdílíme pro Vaši další praxi a inspiraci.

Děkujeme za pozornost!

Pozvánka: Pracovní skupina AVŠP na téma socioekonomického znevýhodnění, zájemci pište na mail valentina.ringelova@vscht.cz